

לעילוי נשמת
ה"ר
יוסף וולף ז"ל
ב"ר
ברוך מנדל הי"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם
האשה
התשובה
רודפת צדקה וחסד
שרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר שאיר ד"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ט"ו ביהמ"ד לחנידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה וחומי י"טו

גליון מס' 370

יומא י"ח-כ"ד

בס"ד, כ"ט סיון תשס"ו

השבוע בגליון

- מי יסע לתקיעת שופר?
- הסכס "יששכר וזבולון" על מצה
- "מעשר" מהזמן, ללמד תורה לאחרים
- כיצד יזכו בעבודת תרומת הדשן כשיבוא המשיח?

- עשיית כלי המקדש, חלק ממצוות בניית בית המקדש
- לדאוג לעצמו או לחבירו, בקיום מצוות

- כיצד השביעו את הכהן הגדול בעשרת ימי תשובה?
- מה ימנע מן הצדוקי להשבע?
- "האמת שופטן ושולט עליהם"
- למה לא עשו ארון בבית שני?

דף יח/ב משביעין אנו עליון...

כיצד השביעו את הכהן הגדול בעשרת ימי תשובה?

בתקופת בית שני, פשתה כת הצדוקים שהאמינו בתורה שבכתב בלבד, אך לא בתורה שבעל פה. לפיכך, בערב יום הכיפורים, היו זקני בית דין משביעים את הכהן הגדול, כי ינהג בעבודת יום הכיפורים כדן התורה הקדושה, לאור דרשותיהם של חז"ל מפסוקי התורה.

אם צדוקי הוא, מה ימנע ממנו להשבע? שתי שאלות עולות בפני הלומד את הגמרא. האחת, הן אם אכן צדוקי הוא, מה ימנע ממנו להשבע לשקר? וכי תאמר, הן התורה אוסרת במפורש להשבע לשקר? ובכן, כלל יסוד בדיני שבועה קובע, כי הנשבע לבטל את המצווה, אין שבועתו חלה כלל. מאחר שהצדוקי סבור, כי יש לקיים את המצווה כדברי הצדוקים, בטוח הינו, כי שבועתו אינה תקפה כלל, מפני שהיא נוגדת את דיני התורה... לשם מה השביעוהו, איפוא?!

שבועה בעשרת ימי תשובה: השאלה הנוספת, גם בה דנו אחרונים, היא, הן נפסקה הלכה (רמ"א, "שולחן ערוך" או"ח סי' תר"ב סעי' א'), כי בעשרת הימים שבין יום הכיפורים "אין נותנין חרם וכן אין משביעים אדם בבית דין עד אחר יום כיפור".

"אין רוצים לעורר מידת הדין": מקור מנהג זה בדברי המהרי"ל (מהרי"ל, מנהגים, עמוד ש"ד): "פעם אחת, בעשרת ימי תשובה, שאלו בבית הכנסת אחר אבידה בחרם [הכריזו שיוחרם מי אשר יודע על אודות האבידה ואינו מגלה], ויחר אף מהרי"ל באיש ההוא ואמר, אין שייך לחקור בחרם בימים האלו אשר חיינו תלואים! וגם אם אדם חייב בבית דין שבועה לחבירו, ממתין עד אחר הימים הנוראים להשביעו אז". טעם הדברים, מפני שהשבועה חמורה ביותר ועל שבועת שקר "נפרעים ממנו ומכל העולם כולו" (שבועות לט/א), ואין רוצים לעורר את מידת הדין בימים אלה (ט"ז שם ס"ק א' וביאור הגר"א שם אות ח). האם אין מנהג זה נסתר ממשנתנו, בה מפורש, כי השביעו את הכהן הגדול בערב יום הכיפורים?

היו שיישבו זאת בכך, שכאשר הנשבע חפץ להשבע, אין מניעה להשביעו (שו"ת "בית שערים", או"ח סי' רפ"ט ד"ה "ואין"). ברם, ה"חתם סופר" (שו"ת חו"מ סי' ע"ז) אינו מקבל את הדברים, מפני ששבועת שקר מזיקה לכל העולם, ואין זה משנה כלל שהנשבע עצמו אינו מפחד מכך.

רבי עמרם בלוס, בעל שו"ת "בית שערים" (שם), טרח ומצא שלשה דרכים ליישוב התמיהה. ראשית, לא נאמר מנהג זה כאשר אין אפשרות לדחות את השבועה. כמו כן, אך ורק בעניינים הנוגעים בין אדם לחבירו, דוחים את השבועה אחר עשרת ימי תשובה, לא כן בדברים הנוגעים לכלל ישראל, כעבודת יום הכיפורים. זאת ועוד, יש להבחין בין הנשבע על לשעבר, שאם משקר עוונו חמור ביותר, לבין הנשבע על העתיד, שבעתיד

דבר העיון

ותחזנה עינינו - 2

בגליון הקודם הבאנו לידי ביטוי את התחושות המעורבות עם צאת מסכת יומא מבית מאורות הדף היומי, ובה תמונות בית המקדש וכלי, כאשר מצד אחד שמחה רבה מציפה את העוסקים במלאכה, שלומדי הדף היומי יזכו להבין היטב את סוגיות הגמרא, ומאידך, דואב הלב, על כי אנו רואים את בית המקדש בתמונות בלבד ולא זוכים לראותו בבנינו. יומיים לאחר שיצא הגליון לדפוס, התקבל במערכת הפקס הבא:

בס"ד פרשת בשלח תשס"ו

לכבוד מערכת מאורות הדף היומי. היה זה לפני ארבעים ושש שנים. **בתקופת** ילדותי, נהגתי להסתפר בבני ברק אצל ספר בשם 'רומן', ברחוב הרואה פינת שדרות ירושלים. 'רומן' גדל באירופה בבית הוריו המתבוללים. מעולם לא פתח חומש, ולא ידע מאומה על יהדות. **יום** אחד הוא שח במספרה, כמשיח לפי תומו, כי בעודו ילד בתקופת השואה, הוא התחבא במרתפי הוותיקן ברומא, עם מאות יהודים שהסתתרו שם מאימת הנאצים. **באחד** המסדרונות היה פסל עם צלב, וכל היהודים שעברו לידו, הסבו את פניהם ולא הביטו לעברו. חוץ ממני. לא הבנתי מדוע הם מסבים את פניהם. **אחד** הכמרים הבחין בכך ואמר לי: "אתה היחיד מכולם שאינו מזלזל בצלב, מגיע לך פרס. בא ואראה לך משהוא". **הוא** החל לרדת בגרם מדרגות, ואני צעדתי אחריו. ירדנו קומות אחדות, הוא ניגש לדלת, פתח אותה ואמר לי, "זה שלכם". ראיתי אולם ענק, מלא בכלי זהב. ראיתי חנוכיה

עילוי נשמת
מרת **תקה לוטה פלס** ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל
נלב"ע ד' תמוז תשס"ג
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת
הר"ר **יחיאל שיפמאן** ז"ל
ב"ר שלום מרדכי ז"ל
נלב"ע ג' תמוז תשמ"ח
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י נכדו ידידנו הר"ר **יעקב ישראל שיפמאן** ומשפ' שיח' פלטבוש

עילוי נשמת
הר"ר **דוד גמזו** ז"ל
בן ר' אלחנן זאב ז"ל נלב"ע ג' תמוז
ומרת **אסתא גמזו** ע"ה
בת ר' פנחס ז"ל נלב"ע כו' סיון
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
הר"ר **משה הגר** ז"ל ב"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז **ת.נ.צ.ב.ה.**
הונצח ע"י ידידנו האחים הר"ר **מרדכי הגר** ומשפ' שיחיו ניו יורק הר"ר **דוד הגר** ומשפ' שיחיו לוס אנג'לס

יעשה כך וכך, שבשעת השבועה אין כל איסור, רק בשעה שאינו מקיים את דבריו, וענשו חמור פחות.

ברם, יש הסוברים, כי אין כל בסיס לתמיהה זו. הנה, בתחילת הדברים הזכרנו, כי אחרונים רבים התקשו בתועלת השבעת הכהן הגדול; הן אם צדוקי הוא, לדעתו השבועה אינה חלה כלל, שהרי היא שבועה לבטל את המצווה, ומה מטרתה? תשובות שונות נאמרו על כך באחרונים. ה"חתם סופר" (שו"ת או"ח סי' קע"ו) מבאר, כי אף את ההלכה ששבועה לבטל את המצווה אינה חלה, למדו חכמים מדרשה... והצדוקים הן אינם מאמינים בדרשות חז"ל, נמצא, שהכהן הצדוקי אנוס לקיים את שבועתו, אף שלמען האמת לא חלה [עיי"ש שהוכיח כן מלשון הירושלמי, ועיי"ש ביאור נוסף].

ואילו בעל ה"שואל ומשיב" (שו"ת תליתאה ח"ב סי' קסט) מבאר, כי מטרת השבועה אינה אלא לשם גילוי דעת, שאין הכהן שלוחם של ישראל, אלא אם יעבוד כדרך שקיבלו חז"ל ודרשו מן התורה, ואם אינו עושה כן, אינו שלוחם כלל ואינו יכול לעבוד את עבודת יום הכיפורים.

יוצא, איפוא, כי שבועתו אכן לא חלה, ואין ממשנתנו כל תמיהה על המנהג שאין משביעים בעשרת ימי תשובה.

"האמת שופטן ושולט עליהם": ראוי לחתום בדברי ה"חזון איש" זצ"ל בסוגייתנו בהתייחסו לשאלת האחרונים, בה פתחנו את המאמר, מדוע השביעו את הכהן הגדול: "ואמנם החוטא אינו בעל דעה, אלא הטעיית יצר. ואף על גב שנחשדו להמשך אחר תאוות ההמראה [-לשון ממרה, כ"זקן ממרה], מכל מקום לא נחשדו לעבור על השבועה, במה שלא נחשדו עדיין, האמת שופטן ושולט עליהם".

דף כא/ב חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני... ארון וכפורת
למה לא עשו ארון בבית שני?

בשלהי תקופת בית ראשון, נלקח ארון העדות שבו לוחות הברית, מקדש הקדשים. קיימת מחלוקת תנאים אם האוייבים נטלוהו לבבל או שנגנזו על ידי יאשיה המלך, כדי שלא יפול בידיהם (ראה תוספתא סוף פ"ב בשקלים, הובא להלן נג/ב, ורמב"ם הל' בית הבחירה פ"ד הל' א'), ובדברי הרמב"ם (שם) מבואר, כי הוכרע שנגנז הארון בידי יאשיהו המלך (ראה שקלים פ"ו הל' א' וידע ביחוד ששם הארון נגנז).

הן כך והן כך, כאשר הוקם בית שני, לא בנו ארון חדש להציבו בקדש הקדשים. האחרונים דנים בעובדה מתמיהה זו, מדוע לא בנו ארון חדש בבית שני, וטרחו למצוא לה מענה מניח את הדעת.

ובכן, שאלה זו מורכבת משני חלקים. האחד, האם לא היה צורך בארון הברית, והשני, כיצד ניתן להקים את בית המקדש ללא ארון הברית.

לגבי החלק הראשון התשובה פשוטה בעליל. לא היה צורך בארון הברית, לפי שלוחות הברית נגנזו, ומשכך, לא היה מה להניח בו. אמנם, גם לדעת הסוברים (בבא בתרא ד/א), כי בארון הברית גם הונח ספר תורה, מכל מקום, עיקר תפקידו של הארון היה לשמש כארון ללוחות הברית [ניתכן שמצוות הנחת ספר תורה מתייחסת לספר התורה שנכתב על ידי משה רבינו ע"ה בלבד].

לגבי החלק השני, עלינו להתוודע למחלוקת יסודית בין הראשונים לגבי בניין בית המקדש.

עשיית כלי המקדש, חלק ממצוות בניית בית המקדש? נחלקו הרמב"ם והראב"ד, אם במצוות בניית בית המקדש כלולים גם כליו, שהם חלק מצורת הבית, או שמא כלי המקדש אינם חלק מבניין הבית, אלא מצווה נפרדת היא, ליצור כל אחד מהם לצורך ייעודו. הרמב"ם (ספר המצוות עשה כ', עיי"ש וברמב"ם הל' בית הבחירה) סובר, כי במאמר הקב"ה (שמות כה/ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", כלולים כלי המקדש. כלומר, מצוות עשיית כלי המקדש, מצווה היא בפני עצמה, שיש לבנותם, מפני שהם חלק מצורת בית המקדש. אמנם, הורתה תורה, כי במנורה יש להדליק נרות, ובשולחן הזהב יש להניח לחם הפנים, וכן על זה הדרך, אך בנייתם, היא מצווה הנכללת במצוות בניית בית המקדש, ואינה נובעת מן הצורך להשתמש בהם.

ברם, הרמב"ן (בהשגותיו על ספר המצוות עמי' ל"ג) חולק וסובר, כי מצוות עשיית הכלים אינה חלק ממצוות בניין בית המקדש, לפי "שאינו הכלים חלק מהבתים", אלא שתי מצוות נפרדות הנה. לדעתו, מצוות עשיית הכלים אינה אלא לצורך תכלית. וכגון, כל מצוות עשיית המנורה נועדה כדי להדליק בה; שולחן הזהב, כדי להניח עליו את לחם הפנים. מעתה, לדעת הרמב"ן, אין לתמוה כלל, מדוע עבדו בבית שני לא בנו ארון, שהרי אם לוחות אין - ארון למה.

אולם, לדעת הרמב"ם, שקיימת מצווה לעשות כלי מקדש, ללא קשר לתכלית לשמה הם משמשים, מתעצמת השאלה, מדוע לא עשו ארון בבית שני [בנוסף לכך יש לדון, אם הוכשר בית המקדש לתפקידו ללא הארון, שאם הכלים חלק מבניין הבית, שמא נחשב כחסרון בבניין הבית, עיי' ירושלמי שקלים פ"ד הל' ד', וראה בהג' על ה"מנחת חינוך" מצווה צ"ה הערה ז'] [ועיי' מה שהקשה ה"חתם סופר", שו"ת יו"ד סי' רל"ו].

הגאון רבי מאיר שמחה מדווינסק זצ"ל ("משך חכמה" פר' תרומה) כותב, כי עיון בפסוקי התורה מגלה, שהתורה הדגישה, כי ארון העדות אינו נחשב "ארון", עד אשר יניחו בו את

גדולה מזהב, והרבה סירים וקערות מזהב. אחרי דקות אחדות הוא סגר את הדלת. כאשר סיים לספר את המעשה, אמרתי לו, "זכית לראות את כלי המקדש, אבל חבל שלא הבנת מה אתה רואה".

בתפילה ובציפייה לבניין בית המקדש במהרה בימינו אמן שמואל שוה בני ברק

★ ★ ★

ומכאן, למכתב מרתק נוסף, שהתקבל השבוע במערכת.

כל המקבל עליו עול תורה

סיפור מרגש ביותר התרחש במסגרת שיעורי הדף היומי.

המעשה אירע בעיר הקודש ירושלים, כפי שמספר במכתבו מגיד השיעור, הרב מרדכי בלס שליט"א.

בס"ד

"מאורות הדף היומי"

לכבוד "מאורות הדף היומי" בשתכנס יחד עם קהל לומדי הדף היומי וכל הקוראים הנכבדים, בהתרחשות מופלאה שאירעה להר"ר י. פ. הי"ו, עם הצטרפותו לשיעור הדף היומי.

היה זה בתחילת לימוד מסכת פסחים.

לאחר תפילת ערבית בליל שבת קודש, ניגשתי לר' י. והצעתי לו להשתתף בשיעור דף היומי המתקיים מידי יום בבית הכנסת בו אנו מתפללים.

זה מכבר חפצתי לגשת אליו, ומסיבות שונות לא יצא הדבר על הפועל. אולם, עם תחילת לימוד מסכת פסחים, פניתי אליו וסיברתי את אזניו, כי בקרוב מתחילים ללמוד מסכת פסחים, עם לימוד הלכות חוה הפסח, לקראת חוה הפסח.

הוא השיב לי מיד, כי גם נפשו חשקה בתורה, אך קיימת בעייה רצינית החוצצת בינו לבין השיעור. בעייה זו די מוכרת בקרב בני אנוש מעת עמדם על דעתם, ושמה "זמן". אין זמן.

למחרת, ביום שבת קודש, הוא הגיע לבית הכנסת בזמן השיעור, התיישב בסמוך, וכאשר פרץ וויכוח בין לומדי השיעור, זה אומר בכה וזה אומר בכה, התערב ר' י. ונשבה בקסם לימוד הגמרא.

למחרת הוא הופיע, ומאז... הוא נמנה על הקבועים שבבומדי השיעור.

עם סיום מסכת פסחים ניגש אלי ר' י. ואמר, "אני חייב לספר לך משהוא".

- **"אתה** זוכר, את אותו ליל שבת, בו הסברתי לך כי אין לי זמן?"

- **"וודאי"**.

- **"אספר** לך מה היו שיקולי.

בעבודה בה אני עוסק, אין אפשרות להפסיק. היא דורשת רצף מוחלט. הפסקה באמצע העבודה גורמת לי הפסדים כספיים ניכרים, הן מפני שבאותה שעה אני עובד, והן מפני שבכך נקטע רצף העבודה. זאת ועוד, באותה שעה בה נמסר השיעור, אני עסוק באופן מיוחד. זה הזמן בו אני נוסע לבית הלקוחות כדי לאסוף את העבודות ולהחזירן, ואם אדלג, אפילו על ערב אחד, אני עלול להפסיד אלפי שקלים. עבודתי קשה ומתישה, אני מקבל עבודות מכל רחבי העיר, ועיתים עלי לנסוע מקצה העיר לקצה השני.

וראה זה פלא!!! מאז הצטרפתי לשיעור דף היומי, לפתע חלו שני שינויים מהותיים באופי עבודתי: א. ההזמנות שאני מקבל מרוכזות תמיד באותו אזור, כך שזמן האיסוף קצר בהרבה ממה שהיה קודם לכן.

ב. בעבר ההזמנות היו קטנות יחסית ועתה כמות העבודה בהזמנה אחת גדלה בעשרת מונים, כך שזמן האיסוף העבודות הצטמצם עד לכדי רבע!!! לעומת התקופה שלפני הצטרפותי לשיעור, ואף הרווחים - לא רק שלא קטנו, אלא אף גדלו..."

במסיבת סיום מסכת פסחים כבר היה הרב י.פ. אחד מבעלי השמחה והרגיש קבלת התורה אמיתית, "כי טוב סחרה מכל סחורה".

אכן, אומר המדרש "אמר הקב"ה שמעו לי

שאין אדם שומע לי ומפסיד" (מדרש רבה, דברים ד').

**בכבוד רב
מרדכי בלס
מגיד שיעור,
בית המדרש "חברון",
הר נוף, ירושלים**

לא נותר לנו אלא להזכיר את דברי התנא במסכת אבות (פרק ג' משנה ה'): "רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". רבי עובדיה מברטנורה מבאר: "דרך ארץ - עמל וטורח הפרנסה, לפי שמלאכתו מתברכת!"

רבינו יונה כותב על המשנה: "ועול דרך ארץ - לא יצטרך לעשות מלאכה הרבה לצורך פרנסתו, ובמעט יספיק לו לכדי חיותו. כי מלאכת הצדיק מתברכת ונפשו שמחה בחלקו".

.....
המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שיתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדרה היומית, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורך

מענה לשון

דף כבב ודילמא שמא דמתא הוא ויפקדם בבזק, בטלאים

"...אמר רבי יצחק: אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה, דכתיב: 'וַיִּפְקְדֵם בְּבָזָק' (שמואל א' יא/ח). מתקיף לה רב אשי: ממאי דהאי 'בזק' לישנא דמיבזק הוא? **ודילמא שמא דמתא הוא**, דכתיב: 'וַיִּפְקְדֵם בְּבָזָק' [אֶת] אֲדֹנָי בְּבָזָק [וַיִּפְקְדֵם] [שופטים א/ח], אלא מהכא: 'וַיִּשְׁמַע שְׂאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטֹלָאִים' (שמואל א' טו/ד)".

את האיסור למנות את ישראל דורש רבי יצחק מן הפסוק 'וַיִּפְקְדֵם בְּבָזָק'; רש"י: "בבזק - לשון שבירי חרסים; ונטל כל אחד ואחד חרס והשליך לפניו, וּמְנוּ הַחֲרָסִים". רב אשי דוחה אסמכתא זו, בטענה ש"בָּזָק" הוא **שם המקום** בו ספר שאול את העם, ולא **תיאור האופן** בו נספר העם. מסקנת הסוגיה, שיש לאיסור זה סימוכין בפסוק אחר: "וַיִּפְקְדֵם בְּטֹלָאִים"; רש"י: "ויפקדם בטלאים - צָנָם לקחת כל אחד טלה מצאן במלך, ובאו למרחב, ונמנו הטלאים".

כפי מעשרים תוספות ישנים על אתר, גם פשוטו של הכתוב "ויפקדם בטלאים" - איננו **תיאור אופן/אמצעי** הספירה, אלא **תיאור מקום** הספירה, וכמו שפרשו חלק ממפרשי המקרא הפשטנים (ר' ישעיה דיטראני, רד"ק, ר"י כספי, מצודות).

צריך עיון, מדוע ההוכחה מ"ויפקדם בטלאים" לא נדחתה גם היא בטעונו של רב אשי "ודילמא שמא דמתא הוא"?! הרי מצינו מקום בשם "טֹלָאִים" (יהושע טו/כד), כפי שהזכירו מפרשי המקרא הני"ל! אותה שאלה יש לשאול גם על תרגום יונתן בן עוזיאל, התואם את מסקנת סוגייתנו: את "טלאים" מפרש ככבשי קרבן פסח ('וימננון באַמְרֵי פְּתִילָאִים'), ואילו את "בָּזָק" מתייר בתרגומו ('וימננון בְּבָזָק'), כלומר, התרגום פָּרְשׁוּ כֶּשֶׁם מְקוּם.

ניתן להצביע על שני הבדלים בין הפסוקים, שיכולים לתרץ שאלה זו: רב אשי מעדיף לפרש את "בָּזָק" כשם מקום, כי נמצא במקרא שם מקום זהה בדיוק (כניל), מה שאין כן ב"טלאים", שלא מצינו אלא "טֹלָאִים", אך לא "טלאים".

יתכן שרב אשי דקדק בניקוד האות ב"י: את "בְּטֹלָאִים" נמנע מלפרש כשם מקום, מכיוון שהבייט מיודעת ('ב"י'), ובדרך כלל אין מוסיפים יידוע לשם; מה שאין כן ב"בָּזָק" הבייט אינה מיודעת ('ב"י'), וניתנת להתפרש כשם מקום. אמנם, מבחינת פשט לשון המקרא ניתן ליישב, שאין זה בלתי אפשרי להוסיף יידוע לשמות, ואין זו הדוגמה היחידה. וכך כותב

הכוחות. שהנה, אמרה תורה (שמות כה/כא) "ואל הארון תתן את העדות". כוומר, עשיית ארון אינה מחשיבתו כ"ארון העדות", עד שיונחו בתוכו לוחות הברית. הא למדת, כי לגבי ארון העדות, ישנה הלכה מיוחדת, כי אין הארון נחשב "ארון" ללא העדות שבתוכו. יש המוסיפים על כך, כי לא זו בלבד שאין אפשרות שיהא "ארון" ללא "עדות", אלא שדברי הרמב"ם, כי עשיית הכלים שייכת למצוות בית המקדש, אינה ביחס לארון, שמהותו היא החזקת לוחות הברית.

ובאמת, המעיין ברמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"א הל' ו') ייוכח, שבתארו את סדר בניית המקדש, הרי הוא משמיט לגמרי את הארון: "...ועושיך במקדש שבעה כלים: מזבח לעולה... וכבש... וכיור וכונו... ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן" ותו לא! כי, כאמור, אין הארון שייך לבית הבחירה כלל, וצורת המקדש שלמה גם בלעדיו (מעתיקי שמועה ח"ב, עמודים קיב-קיג, בשם הגר"מ סולובייצ'יק. ובאגרות הגרי"ד, עמ' קפא, באורך).

דף כבא רצין ועולין בכבש

לדאוג לעצמו או לחבירו, בקיום מצוות

משנתנו מהווה מקור עיקרי לנידון הלכתי מעניין.

מי יסע לתקיעת שופר? פעמים רבות אירע, בחיי הדחק והמצוקה של אבותינו בדורות עברו, שיהודים נקלעו למצבים מביכים; שני יהודים מבקשים בכל מאודם לקיים מצווה, אך קיימת אפשרות שאחד מהם בלבד יקיימה, וכגון, שני יהודים המתמודדים על מקום אחד לנסיעה, כדי לשמוע תקיעת שופר, מי מהם יסע?

ובכן, מאחר שכל יהודי מצווה לעשות כל שבאפשרותו כדי לקיים את מצוות התורה, על כל אחד מהם לנסות לתפוס מקום זה. והיה אם לא יצלח הדבר בידו, אנוס הוא, שהרי עשה כל שלא ידו.

עריכת הגרלה: והנה, הלומד את משנתנו עשוי להסיק, כי בפניהם עומדת אפשרות נוספת. במשנתנו מבואר, כי את מצוות תרומת הדשן שעל המזבח בקשו כהנים רבים לקיים, ולפיכך "היו רצים ועולים בכבש, כל הקודם את חבירו... זכה". והיה אם שני כהנים רצו יחד והגיעו יחד, מה עושים? פייס. הגרלה.

מעתה, לכאורה, רשאים שני היהודים לסכם ביניהם להתמודד באופן 'מכובד' על מקום הנסיעה, על ידי הסכמה הדדית לעריכת הגרלה שתקבע מי יזכה במצווה.

ברם, בעל שו"ת "בית יהודה" (אוי"ח סי' נ"ח, הובא ב"שערי תשובה" או"ח סי' תפ"ב) טוען, כי הדעת נוטה, שאין זו הנהגה ראוייה, אלא עליהם לנסות את כחם לתפוס את המצווה. שכן, קיים הבדל מהותי בין מצוות תרומת הדשן למצוות תקיעת שופר ודומותיה. מצוות תרומת הדשן אינה מוטלת על כל כהן בפני עצמו, אלא מצווה היא להרים את הדשן במקדש בכל יום, וכמובן, כי כהנים רבים חפצו "לזכות" במצווה. אולם, מצווה כגון תקיעת שופר, מוטלת על האדם עצמו ושומה עליו להתאמץ ולהשתדל לקיימה, ואינו רשאי לוותר עליה באמצעות גורל.

הסכם "יששכר וזבולון" על מצה: ובכל זאת, קיים מקרה מעניין, בו הפוסקים כותבים, כי ראוי ונכון לערוך גורל. ה"שערי תשובה" (שם) דן על שני יהודים שלכל אחד מהם חצי כזית מצה בלבד, ואין אחד מהם יכול לקיים את המצווה, שהרי יש צורך ב"כזית" שלם. במקרה זה אין להעלות על הדעת שאחד יתפוס מרעהו את מצתו ויחטפנה כדי שיהיה ברשותו "כזית" שלם. מה יעשו? "עדיף... שיטילו גורל", וכך, אחד יזכה לקיים את המצווה בשלמותה, ורעהו, שנתן לו את מחצית המצה שברשותו, יזכה עמו בשכר המצווה, כי אלמלא הוא לא היה רעהו מקיים את המצווה בשלמותה [עיי"ש שמצדד כן, גם לדעות שיש "מקצת מצווה" בחצי שיעור]. ה"שערי תשובה" משווה זאת להסכם "יששכר וזבולון", שלכל אחד מן השותפים במצווה, שייכות וחלק בה.

כוונת הדברים היא, כי במקרה שלרשות אחד מהם עומדת אפשרות לקיים את המצווה, הרי שפיוס על ידי גורל נראה כזולול במצווה. ברם, במקרה שבמצב הנתון איש מהם לא יקיים את המצווה, ויתור על ידי גורל אינו נחשב זלולול במצווה, אלא אדרבה, צדק שניהם שלכל הפחות תקויים מצווה אחת בשלמותה.

הקדשת זמן ללימוד תורה לאחרים: ומה בדבר לימוד תורה לאחרים? החייב אדם לוותר מזמן לימוד התורה שלו כדי ללמד אחרים?

"**זה כלל גדול בתורה**": מעניין ביותר לציין את דברי ה"חתם סופר" זצ"ל (יתורת משה", קדושים ד"ה "ואהבת"), על כללו הידוע של רבי עקיבא, "ואהבת לרעך כמוך - זה כלל גדול בתורה". רבי עקיבא בא להדגיש, כי בנוגע ללימוד תורה, על האדם להקדיש מעצמו עבור הזולת. "זה כלל גדול בתורה". בעוד ביתר העניינים, אין אדם מחוייב לדאוג לחבירו טרם ידאג לעצמו באותו עניין, כפי שאמר רבי עקיבא עצמו (בבא מציעא סב/א) "חייך קודמים", הרי שתורה חייב הוא ללמד תורה לאחרים.

"מעשר" מהזמן, ללמד תורה לאחרים: הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת "אגרות משה" אה"ע ח"ד סי' כ"ו אות ד'), אינו מסכים עם הדברים; לדעתו, אם בעקבות לימוד התורה לאחרים הוא מפסיד את לימוד התורה שלו, אינו חייב לעשות כן. עם זאת, מדגיש רבי משה, כי כוונתו היא שאינו מצווה להקדיש את כל זמנו ללימוד תורה לאחרים, אך כל יהודי מצווה להמשיך את לימוד תורת ישראל בקרב עם ישראל

ועליו להפריש חלק מזמנו לצורך קדוש זה. רבי משה כותב, כי לדעתו, שיעור הזמן הוא "מעשר", עשירית מזמנו המוקדש ללימוד תורה, כשם שבמצוות מעשר ממון, נצטוונו להפריש עשירית מן הממון.

דף כבא בראשונה...

כיצד יזכו בעבודת תרומת הדשן כשיבוא המשיח?

בסוגייתנו מבואר, כי עבודת תרומת הדשן שבבית המקדש, היתה מבוקשת בין הכהנים שעבדו במקדש, וכל יום היו הכהנים רצים ועולים בכבש וכל הקודם זוכה. לאחר שנוכחו בית דין, כי הכהנים האצים בכבש באים לידי סכנה, תקנו שהזכייה בעבודה תקבע על ידי הטלת גורל.

לכאורה, עברה ובטלה מן העולם הריצה על הכבש ושוב לא תנהג.

מפליא, לפיכך, לגלות, כי גמרתנו מביאה את דברי רב פפא המפרט, כיצד בדיוק נהגו הכהנים לרוץ על הכבש. אין זה שכיח שהגמרא תשא ותתן בעניינים שאינם מעשיים, אלא אם כן, הם נוגעים לביאורו של פסוק (ראה, למשל, לעיל ה'ב, ועיי' רא"ש חולין פ"א ס"י כ"ג). המסקנה העולה מן הגמרא היא, כי קיימת השלכה מעשית מנידון זה. מהי?

יש שנקטו, כי חובה לברר את הפרטים עד תומם, מפני שאופן זה ישוב לעתיד לבוא, בבניין בית המקדש השלישי, במהרה בימינו. אמון. וכל כך למה? שהרי ביטלוהו בית הדין, מפני שבאו הכהנים לידי סכנה מפני שדחפו זה את זה. לעתיד לבוא, יעביר ה' רוח קנאה, שנאה ותחרות ולא יתרחשו מאורעות מעין אלו.

מדוע, איפוא, הרמב"ם מצייין כי עבודת תרומת הדשן נקבעת בגורל? הן אופן זה עבר ולא ישוב?

יש שרצו ליישב על פי דברי בעל ה"קרון אורה" (מנחות סה) הכותב, כי יתכן שביעור החוטאים והחטאים לא יתגשם במלואו מיד עם ביאת המשיח ובניית המקדש. ממילא, ניתן לומר, כי עד אז ינהג הפייס.

אולם, עדיין אין בדברים כדי להבהיר, מדוע לא הזכיר הרמב"ם כלל, את הדרך הוותיקה, של ריצה ועליה בכבש?

הגאון רבי יוסף שלוש אלישיב שליט"א מבאר, כי הדבר שנוי במחלוקת. במסכת שבת (ס"ג) נחלקו אמוראים, על אודות טיבם של ימות המשיח. יש סוברים, כי לעתיד לבא, "לא ישא גוי אל גוי חרב" והיצרים האפלים יימוגו. שמואל חולק וסובר, כי אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא מלך המשיח שימלוך בגאון על העולם, אך בני האדם, על מכלול תאוותיהם ויצריהם, לא ישתנו במאום.

מעתה, הן הרמב"ם (הלכות מלכים פרק י"ב הל' א"ב) פוסק כדעת שמואל, ולפיכך הוא סבור, כי שיטת הגורל לא תבטל לעולם... (ראה "שלמי שרה" סי' רפ"ג עמ' תקל"ד מכתב הגריש"א שליט"א).

רד"ק על אתר: "בטלאים - שם מקום; אף על פי שבא בה"א הידיעה שלא כמנהג, הנה כמוהו: 'בפקקרי' (שופטים ח'ל)... 'בשטים' (במדבר כה'א)".
להערות ורעיונות נוספים, ולקבלת תוספות: ת.ד. 3446 או דוא"ל frank@geronimedia.net

מנינים

דף כגא אן על מי להביא על העיר או על העזרות... כדי להרבות בבכיה **פשר הרצח**

דרש הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל, מחולל ומייסד "הדף היומי":
מאורע זה אירע בימי מלכות הורדוס, עת התגלעו מחלוקות גדולות בעם בין המחנות שלחמו זה בזה. כאשר ראה רבי צדוק כי כהן תוקע סכין בלב חברו, הבין שלא מכח תשוקת המצווה אירע הדבר, כי אם משנאה שבלב שבאה מן המחלוקות שבחוצות ירושלים, שהובאה לעזרה בבלוש קודש.
קם ואמר: על מי להביא עולה ערופה? "על העיר" - על מלחמת האחים שבעיר, "או על העזרות" - או שמה אכן מלחמת מצווה היא שבעזרה, מתשוקה לעבודת ה'...
ווגעו כולם בבכיה...
הבינו היטב אל מה ירמזון מיליו...

לעילוי נשמת

מרת **רבקה אקשטיין** ע"ה
ב"ר שמעון ז"ל
נלב"ע א' דרי"ח תמוז תשנ"א
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצחה ע"י בנה
הר"ר **דוד אקשטיין** - אנטוורפן

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **מרדכי שמואל טלר** ז"ל
ב"ר צבי מנחם ז"ל
נלב"ע ט"ו סיון תשס"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בני המשפחה שיחי

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **ישעיהו מרדכי** ז"ל
בן הרה"ח ר' בן ציון שוורץ זצ"ל
נלב"ע א' תמוז תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י בנו
הר"ר אברהם אהרן שוורץ שיחי

נתרם

בעילום שם
לעילוי נשמת זכר יקירם
נלב"ע ל' סיון
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הר"ר **שבתאי מיבסקי** ז"ל
ב"ר משה ז"ל נלב"ע ד' תמוז תשנ"ט
ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח ע"י המשפחה שיחי

הדף שלך לנצח

הקדם והנצח את נשמת יקירך ז"ל
שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים אלול תשרי חשון

בגמרא המיוחדת
"מהדורת גר תמיד"
בהוצאת מאורות הדף היומי

עשרות אלפי גמרות מודפסות
ונלמדות לעילוי הנשמה
המונצחת בעמוד הגמרא

לפרטים והרשמה:

"מאורות הדף היומי" טל. 03-5775333 פקס. 03-7601020

למנויים, תרומות והנצחות ובכל ענין
טל. 03-6160657

כתובת המערכת: רח' הרב זנמן 1 (פינת חתם מופר 5) ת.ד. 471 בני ברק טל. 03-6164725 פקס. 03-7601020
למנוי בדואר אלקטרוני: meorot@meorot.co.il